

REPERE METODOLOGICE ALE INTEGRĂRII DOMENIILOR DE CUNOAȘTERE ÎN INSTITUȚIA PREȘCOLARĂ

Angela DASCAL

Institutul de Științe ale Educației

În educația timpurie integrarea curriculară era o provocare. Astăzi, însă, fiecare cadru didactic proiectează și desfășoară activități integrate cu o abordare complexă a conținuturilor, conștientizând că toți copiii trebuie să învețe și să crească într-o manieră integrată. În articol se face o încercare de a evidenția caracteristicile definitorii ale activității integrate în grădinița de copii. În acest scop a fost elaborat un ghid pentru cadrele didactice din instituțiile preșcolare ce ține de proiectarea activităților integrate. De asemenea, sunt menționați cercetătorii care s-au preocupat de problema integrării conținuturilor.

Cuvinte-cheie: *integrare, activitate integrată, integrarea domeniilor de cunoaștere, interdisciplinaritate, metoda proiectului.*

HIGHLIGHTS METHODOLOGICAL INTEGRATION AREAS OF KNOWLEDGE IN PRESCHOOL INSTITUTIONS

Curricular integration in early education was a challenge, but today every teacher designs and conducts an integrated complex approach to content, being aware that all children need to learn and grow in an integrated manner. The author tries to highlight some of the defining characteristics of integrated activity in kindergarten children. It also noted that researchers have been concerned about the problem of content integration. Aim has developed a guide for teachers of preschool education institutions related to the activities of integrated design.

Keywords: *integration, integrated activity, integrating the fields of knowledge, interdisciplinarity, project method.*

Conform Dicționarului de psihologie și pedagogie (U.Șchiopu, S.Cristea), termenul „integrare, integrare” se definește în primul rând drept *corelare a conținuturilor*. Însă, *acest demers necesită o abordare curriculară în care punctul de pornire este cel mai adesea finalitatea/finalitățile urmărite, în funcție de care sunt alese toate celelalte componente ale procesului instructiv-formativ* [7]. Integrarea reprezintă o manieră de organizare oarecum similară cu *interdisciplinaritatea*, în sensul că obiectivele învățării au ca referință nu o categorie de activitate, ci o tematică unitară, comună mai multor categorii. Organizarea integrată a conținuturilor, după cum constată cercetătorii, poate fi operată în baza a trei paradigme: *interdisciplinară, multidisciplinară și transdisciplinară* (S.Cristea, V.Chiș, L.Ciolan, V.Guțu, T.Callo, S.Cemortan, N.Silistraru, O.Dandara, C.Crețu etc.). Posibilitatea integrării diferitelor aspecte ale cunoașterii este o provocare asupra căreia cercetătorii s-au oprit în ultimii ani cu insistență, iar printre conceptele cele mai dezbătute se află *interdisciplinaritatea, transdisciplinaritatea, integrarea curriculumului, predarea/învățarea tematică* etc. [3,4].

Important este că în educația timpurie predarea-învățarea integrată semnifică modul în care cadrul didactic integrează conținuturile mai multor domenii de cunoaștere, exploatând resursele din mai multe centre de activitate cu scopul atingerii mai multor obiective de referință.

S-a concluzionat, de asemenea, și faptul că abordarea integrată a predării asigură stimularea copiilor pe mai multe domenii, acordându-le egală atenție tuturor. Astfel, activitățile integrate se desfășoară alternând formele de organizare a activității: *frontal, pe grupuri și individual*, în funcție de conținut, particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor.

În Republica Moldova ideea integrării conținuturilor educaționale preșcolare a fost promovată prin cercetarea problemei privind *organizarea activității verbal-artistice a copiilor* de către S.Cemortan-Secară (în lucrarea *Formarea personalității copilului în cadrul activității verbal-artistice*). Ca în același timp să fie stipulată și în Curriculumul educației copiilor în instituțiile preșcolare de diferite tipuri [1,2]. Autoarea menționează că *instruirea și educația preșcolară în grădiniță vor prezenta un proces unic, integrat, deoarece acestea pot fi divizate numai convențional, fiind de fapt două fațete ale aceluiași proces...*

Problema integrării conținuturilor în cadrul procesului instructiv-educativ a fost în atenția și altor cercetători din cadrul Institutului de Științe ale Educației: T.Callo, N.Bucun, V.Guțu, A.Cara, I.Achirii. În baza experimentelor pedagogice realizate de ei s-a elaborat și proiectul unei metodologii de integrare a

conținuturilor. Aceeași idee a fost reflectată și în diverse lucrări ale S.Cemortan, N.Socoliuc, V.Pascari, L.Mocanu, G.Chirică. Sugestii privind proiectarea conținuturilor educative din perspectiva integrării domeniilor de activitate în educația preșcolară sunt reflectate și în lucrările: *Cartea educatorului, Proiectarea procesului educațional în instituția preșcolară, Competențe de cunoaștere prin conținuturi integrate* etc. Aceste lucrări servesc cadrelor didactice drept imbold în elaborarea diverselor proiecte educaționale [2,3].

S-a dovedit că activitatea de integrare reprezintă situația în care copilul integrează *cunoștințele, priceperile, atitudinile* [7]. Integralitatea presupune obligatoriu *un mediu integrator* – un sistem organizat și structurat operațional. Integralitatea asigură formarea–dezvoltarea integrală a personalității. Putem concluziona despre unele *caracteristici definitorii ale activității integrate*:

- finalitățile activității integrate sunt selectate din listele de obiective-cadru și de referință ale domeniilor de cunoaștere, iar obiectivele operaționale vor constitui un set unitar și restrâns de patru-cinci obiective, cu referire directă la experiențele de învățare vizate;
- conținuturile abordate sunt selectate și abordate în strânsă relație cu nucleul de integrare curriculară (tema săptămânii...);
- fiecare din situațiile de învățare proiectate și desfășurate în cadrul activității integrate contribuie la explicitarea, analiza, rezolvarea temei activității;
- activitatea integrată trebuie să vizeze antrenarea de abilități disciplinare și/sau transferabile, oferind copiilor ocazii de comunicare, cooperare, utilizare a unor surse variate de informații, investigație, experimentare, identificare de soluții, testare de ipoteze etc.

Actualmente, în sectorul Educație Timpurie a fost elaborat un *Ghid pentru educatori și părinți „Modele de socializare a copiilor de vârstă preșcolară (5-7ani) în cadrul activităților integrate cu orientare parteneriat grădiniță – familie”*, pentru a veni în ajutorul cadrelor didactice de a organiza activități integrate, utilizând diverse metode interactive și forme de organizare care îl va încuraja pe copil să se manifeste, să observe, să gândească, să investigheze, să facă predicții, să-și exprime păreri și idei, să-și asume diverse roluri în cadrul jocurilor [5].

La elaborarea acestui Ghid pentru cadrele didactice din învățământul preșcolar din Republica Moldova s-a ținut cont de tendințele actuale în pedagogie, de evoluția sistemului de învățământ preșcolar în ultimii ani (deschiderii către abordarea *Metodei proiectului*, a metodelor *interactive de grup* etc.), de o serie de aspecte pozitive/dificultăți întâlnite în activitatea la grupă a cadrelor didactice, precum și de nivelul actual de maturizare a copiilor din grădinițe, dar și de tendințele, evoluțiile în domeniul informațiilor și al tehnologiilor moderne.

O strategie de abordare integrată a dezvoltării copilului este învățarea pe bază de *proiect tematic*, care presupune integrarea diferitelor arii curriculare prin explorarea unei idei interesante care se leagă de mai multe domenii. *Un proiect este o investigație în profunzime a unui subiect, a unei teme realizată de un grup de copii și, ocazional, de un singur copil. Metoda proiectelor* pune în centru activitățile educative cu caracter integrat și abordarea complexă a conținuturilor. Procesul educațional devine astfel creativ, complex, interdisciplinar, stimulându-i pe copii în vederea asimilării cunoștințelor [5].

În activitățile integrate accentul cade pe activitățile de grup și nu pe cele cu întreaga grupă. O idee transcende granițele diferitelor discipline și organizează cunoașterea în funcție de tema de interes. În cadrul activităților integrate, abordarea realității se realizează printr-un demers global, granițele dintre categoriile și tipurile de activități dispar, acestea contopindu-se într-un scenariu unitar, în cadrul căruia tema se lasă investigată cu mijloacele diferitelor științe.

Condiția reușitei unei activități integrate o constituie elaborarea atentă a scenariului de către educatoare, astfel încât copiii să opteze pentru diverse activități de grup pe arii de stimulare. Acest lucru oferă posibilitatea alegerii domeniilor de învățare și a materialelor, încurajând copiii să se manifeste, să observe, să gândească, să investigheze, să facă predicții, să exprime idei și păreri, să-și asume diverse roluri.

În continuare propunem un model de proiect tematic desfășurat în cadrul activității de integrare a trei domenii de cunoaștere: *Educație pentru limbaj și comunicare; Educație pentru munca artistică; Educație pentru sănătate*.

PROIECT TEMATIC

MODULUL: OMUL ȘI ACTIVITĂȚILE LUI

Autor: Angela Dascal

TEMA: *Împărăția meseriilor*

SCOPUL: Consolidarea cunoștințelor referitoare la diverse profesii și meserii întâlnite în societate și a rolului pe care-l au acestea în viața omului; educarea unor atitudini pozitive față de muncă și față de produsele obținute.

FORMA DE REALIZARE: activitate integrată

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Domeniul Dezvoltarea personală, educația pentru familie și societate:

- să recunoască și să denumească profesiile sau meseriile pe baza unor imagini;
- să motiveze alegerea unei unelte pentru o anumite meserie și să motiveze când se mai poate folosi;
- să conștientizeze importanța fiecărei meserii.

Domeniul Dezvoltarea limbajului și a comunicării:

- să identifice pe baza unei ghicitori uneltele care se folosesc într-o anumită profesie sau meserie;
- să formuleze propoziții după imagini care prezintă diferite acțiuni efectuate de om;
- să utilizeze un limbaj adecvat pentru descrierea meseriilor;
- să „citească” imagini ce au conținut specific temei, să le comenteze.

Domeniul Științe, cunoașterea mediului și cultura ecologică:

- să asocieze imaginea profesiei sau meseriei cu imaginea uneltelor necesare pentru desfășurarea ei;
- să identifice produsele specifice unei anumite profesii;
- să selecteze jetoanele (ustensilele) meseriașilor și să le grupeze pe ramuri de activitate;
- să numere conștient de la 1 la 2, recunoscând grupe cu 1-2 obiecte și cifre corespunzătoare;
- să raporteze cantitatea la cifră și invers.

Domeniul Educație fizică și educație pentru sănătate:

- să manifeste spirit de echipă, atitudini de cooperare, de competiție;
- să imite acțiuni specifice desfășurate cu uneltele.

Domeniul Arte:

- să interpreteze corect, ritmic și melodic un text muzical;
- să execute siluete ale unor meseriași prin decupare, asamblare și prin lipire etc.

FORME DE ORGANIZARE: frontal, în grup (*pe centre de interes*), individual.

Ziua	Conținutul activității	Metode, procedee	Mijloace didactice
M A R Ț I	<p>Se vor asigura condițiile necesare pentru desfășurarea optimă a activității.</p> <p><i>Întâlnirea de dimineață:</i> Pâine caldă și colaci Și cornuri pentru copii Trebuie să știi să faci. Brutar dacă vrei să fii.</p> <p><u>Educatorul:</u> Ghici ghicitoarea mea? Care turtă afânată Se găsește-n orice casă Este zilnic cumpărată, Și-o servim felii la masă. (<i>pâinea</i>)</p> <p>❖ <i>Educație pentru limbaj și comunicare</i></p> <p><u>Educatorul:</u> Copii, astăzi veți asculta o poveste în care este vorba despre un băiețel pe numele <i>Petrică</i>, care era curios să afle <i>Drumul pâinii</i>. <i>Petrică:</i> Bună ziua copii, eu sunt Petrică. Nu-i așa că pâinea crește în pom...? Astăzi, am auzit că doamna educatoare vă va spune povestea mea. Vreți să ascultăm împreună? <u>Educatorul:</u> Vreți să ascultați povestea lui? Îl vom ajuta pe Petrică să găsească adevărul. Oare unde crește pâinea?</p>	<p>Recitarea poeziei</p> <p>Dezlegarea ghicitori</p>	<p>Ghicitoare</p> <p>Personajul Petrică</p>

M A R Ț I	<p>➤ Se va lectura textul Petrică și pâinea de Tincuța Gherase. <u>Educatorul</u>: De unde credea Petrică că vine pâinea? <u>Educatorul</u>: Ce a aflat el de la fărâmitura de pâine? <u>Educatorul</u>: Cine muncește, cum și unde ca să avem pâine pe masă? <u>Educatorul</u>: Cine seamănă ogorul? <u>Educatorul</u>: Cine macină grâul și unde? <u>Educatorul</u>: Cine coace pâinea și unde? <u>Educatorul</u>: Vă place meseria de brutar? <u>Educatorul</u>: <i>Cum sunt brutarii?</i> <u>Educatorul</u>: Cine vrea să se facă brutar când va fi mare? <u>Educatorul</u>: Mama vă face pâine, cozonaci, gogoși, plăcinte? <u>Educatorul</u>: În popor există un proverb: <i>Pâine pe masă – bucurie în casă...</i> <u>Educatorul</u>: Cum înțelegeți această exprimare? <u>Educatorul</u>: Ei, dar cum se numește pâinea pe masa ta, știi? <u>Educatorul</u>: Hai să vedem dacă știți care este drumul pâinii. ➤ Doi copii vor recita poezia <i>De unde se ia pâinea?</i> (vezi în culegerea de texte) <u>Educatorul</u>: A ce miroase pâinea? Știți că: <i>Pâinea se prepară din grâu. Când grâul este bine copt, este treierat de agricultori, care îl pun în saci și-l duc la moară. Aici grâul este măcinat, transformat în făină. Așa, după cum ați văzut, din făină, drojdie, apă, sare se prepară un aluat care se pune la dospit. Drojdia îl ajută să dospească. I se dă o anumită formă, lunguiață sau rotundă, și este pus la cuptor. Așa se obține pâinea caldă, cu miros plăcut, pufoasă la pipăire.</i> ➤ Copiilor li se prezintă imagini cum se face pâinea. <u>Educatorul</u>: Care este prima imagine? (<i>Se cântăresc sacii de făină.</i>) <u>Educatorul</u>: Ce operație urmează? (<i>Se cerne făina.</i>) <u>Educatorul</u>: Ce urmează mai departe? (<i>Se amestecă în malaxor făina, apa, drojdia, sarea pentru a se obține aluatul.</i>) <u>Educatorul</u>: Ce face brutarul apoi? (<i>Modelează aluatul sub forma pâinii.</i>) <u>Educatorul</u>: Ce urmează apoi? (<i>Se coace în cuptor.</i>) <u>Educatorul</u>: Ce se întâmplă pe urmă? (<i>Este scoasă din cuptor și așezată în lăzi.</i>) <u>Educatorul</u>: Unde ajunge pâinea proaspătă? (<i>Cu ajutorul mașinilor care o transportă ajunge în magazinele de pâine, alimentare.</i>) <u>Educatorul</u>: Știți din ce se face pâinea? (<i>Pâinea se face din: făină, apă, drojdie, sare.</i>) <u>Educatorul</u>: Din ce se obține făina? (<i>Obținem făina din grâul măcinat la moară, adică zdrobit.</i>) <u>Educatorul</u>: Priviți cum se face pâinea! ❖ Educație pentru munca artistică Etapa I: Se cerne făina, apoi se pune într-un vas adânc. Etapa II: Se toarnă apă caldă, se pune sare și drojdie. Etapa III: Se amestecă bine compoziția, se frământă bine și se acoperă vasul cu un prosop. Etapa IV: Se lasă să dospească, să crească pâinea și o punem la caldă. O vom coace mai târziu în cuptor.</p>	<p>Conversație</p> <p>Lectura textului</p> <p>Dialogul</p> <p>Analiza proverbului</p> <p>Recitare pe roluri</p> <p>Curiozități</p> <p>Demonstrare</p> <p>Conversație</p> <p>Lucrul practic</p>	<p>Textul <i>Petrică și pâinea</i> de Tincuța Gherase</p> <p>Poezia <i>De unde se ia pâinea</i></p> <p>Imagini despre <i>Drumul pâinii</i></p> <p>Făină, vas, apă, drojdie, prosop</p>
-----------------------	--	--	--

<p>M A R Ț I</p>	<p>❖ Educație pentru sănătate Educatorul: Să-i dăm pâinii mai multe caracteristici:</p> <p style="text-align: center;"> mucegăită proaspătă puhavă </p> <div style="text-align: center;"> </div> <p>Educatorul: Ce folos aduce pâinea?</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pâinea este un aliment foarte important, este nelipsită din hrana omului, conține vitamine. Avem pâine multă și gustoasă pentru că grâul este o mare bogăție a țării noastre. ▪ Pâinea neagră este mai hrănitoare, mai sănătoasă decât cea albă. Cum credeți, de ce? (<i>Ea este făcută din orz, seacă, pe când cea albă e făcută din grâu.</i>) ▪ Ea este hrănitoare, ne ajută să creștem și să fim sănătoși. Pâinea se consumă după ce s-a răcit, dar nu atunci când este scoasă din cuptor fierbinte, dar numai după ce ne spălăm bine pe mâini. <p>Educatorul: Haideți să realizăm un mic experiment. Avem o pâine proaspătă și una veche. Copii, luați în mână felia de pâine albă, proaspătă!</p> <p>Educatorul: Ce miros are pâinea proaspătă? (<i>Are miros plăcut.</i>)</p> <p>Educatorul: Ce simțiți voi când puneți mâna pe ea? (<i>Ea este puhavă, moale.</i>)</p> <p>Educatorul: Apucați-o cu degetele! Apăsăți bine să vedeți ce se întâmplă. (<i>Se strânge și apoi revine la loc.</i>)</p> <p>Educatorul: Luați în mână felia de pâine albă, veche.</p> <p>Educatorul: Ce puteți spune despre ea? Cum este mirosul ei? (<i>Nu este la fel de puternic ca al pâinii proaspete.</i>)</p> <p>Educatorul: Apasați-o! Cum este? (<i>Se sfarmă sau este tare.</i>)</p> <p>Educatorul: Uitați-vă bine la feliile de pâine. Au aceeași culoare? (<i>Nu sunt la fel: cea proaspătă e albă, iar cea veche e maro.</i>)</p> <p>Educatorul: Luați în mână o felie de pâine. Este peste tot la fel? (<i>Pâinea este formată din miez și coajă.</i>)</p> <p>Educatorul: Pâinea este acoperită cu coajă tare, maronie. Noi spunem că este rumenă!</p> <p>Educatorul: Priviți culoarea miezului. Este la fel ca și culoarea cojii de pâine? (<i>Miezul are culoare albă.</i>)</p> <p>Educatorul: Luați în mână felia de pâine proaspătă. Ce gust are? (<i>Are gust bun.</i>)</p> <p>Educatorul: Gustați pâinea tare, veche. Ce gust are? (...)</p> <p>➤ <i>Apoi se va descoperi o tavă cu cornuri și chifle.</i></p> <p>Educatorul: Priviți, ce sunt acestea? (<i>Acestea sunt cornuri și chifle.</i>)</p> <p>Educatorul: Pâinea se găsește sub formă de cornuri și chifle.</p> <p>Educatorul: Împreună cu mine haideți să alcătuiem Blazonul – produsele din grâu.</p> <p>Educatorul: Vom desena un spic de grâu. Așezați imaginile cu produsele obținute din grâu.</p> <div style="text-align: center;"> </div>	<p>Exercițiu</p> <p>Povestire</p> <p>Observare</p> <p>Comparare</p> <p>Analiză</p> <p>Metoda Blazonului</p> <p>Problematizare</p>	<p>Macheta cu soare</p> <p>Pâine albă, pâine neagră</p> <p>Pâine proaspătă, veche</p> <p>Macheta Blazonul – produse din grâu</p>
---	--	---	--

M A R Ț I	<p>Se vor realiza sarcinile de lucru primite în funcție de profilul centrului de interes ales de către copii:</p>	Dezbateri	
	<p>Știință: Dezbateri: Importanța pâinii pentru sănătatea omului.</p> <p>Artă: Să modelăm din plastilină covrigi, cornișoare.</p> <p style="text-align: center;"> </p> <p style="text-align: center;">Joc de rol: De-a brutarii.</p> <p style="text-align: center;"> Jocuri și activități recreative Jocul Măcinatul Jocul dinamic Brutarii </p> <p>Activitatea copiilor cu părinții: Să selecteze 2-3 proverbe despre pâine.</p> <p style="text-align: left;"> </p>	Jocul de rol Modelare Jocul didactic <i>Măcinatul</i> Jocul dinamic <i>Brutarii</i> Selectare	Materiale: plastilină de diverse culori, diverse forme pentru cornișoare

Bibliografie:

1. CEMORTAN-SECARA, S. *Formarea personalității copilului în cadrul activității verbal-artistice*. Chișinău: Universitas, 2000. 170 p.
2. CEMORTAN, S. (coord.) ș.a. *Curriculumul educației copiilor în instituțiile preșcolare de diferite tipuri*. Chișinău: Lyceum, 1997. 270 p.
3. CALLO, T. *O pedagogie a integralității. Teorie și practică*. Chișinău: CEP USM, 2007. 171 p.
4. CIOLAN, L. *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*. Iași: Polirom, 2008. 277 p.
5. DASCAL, A. ș.a. *Modele de socializare a copiilor de vârstă preșcolară (5-7 ani) în cadrul activităților integrate cu orientare parteneriat instituție preșcolară-familie*. Ghid metodologic pentru cadrele didactice și părinți. Chișinău: Reclama, 2012. 188 p.
6. TOMSA, Gh. (coord.) ș.a. *Psihopedagogie preșcolară și școlară*. București: Coresi, 2005.
7. ȘCHIOPU, U. *Dicționar de psihologie*. București: Babel, 1997. 740 p.

Prezentat la 29.01.2013